

31.5.2010

Maa- ja metsätalousministeriö
Kirjaamo
PL 30
00023 Valtioneuvosto

Lausunto Mikko Rahtolan Luomutietohankeraportista

Diariinro 2966/312/2009

On hyvä, että maamme luonnonmukaisen elintarviketuotannon lisäämiseksi ja kehittämiseksi analysoidaan luomutuotannon sekä alan tutkimuksen, koulutuksen, neuvonnan, menekinedistämisen, tiedotuksen ja rahoituksen nykytilaa, kuten Rahtolan Luomutietohankkeessa on tehty. On myös todettava, että luomualan kehittäminen vaatii toimenpiteitä kaikilla näillä tehtävälloilla.

Seuraavassa esitämme ensin kommenttimme Rahtolan raporttiin ja sitten vastaamme maa- ja metsätalousministeriön esittämiin erityiskysymyksiin.

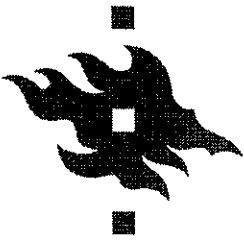
Luomun tutkimus kehittämisen veturiksi

Luomualan tutkimukseen on tärkeää panostaa jatkossakin voimakkaasti luotettavan luomualan kehittävän tiedon saamiseksi. Ruralia-instituutti kannattaa raportissa esitettyjä kehittämissuunnitelmia (mm luomututkimusstrategia ja luomututkimusohjelma sekä kansainvälisen yhteistyön tiivistäminen) luomututkimuksen kehittämiseksi Suomessa. Myöskin MTT:n tämänhetkisiin, läpi organisaation toimivaan kahdeksaan tutkimusohjelmaan olisi hyvä sisällyttää runsaammin luomututkimusta. Kansainvälisen tutkimusyhteistyön tiivistämisessä pohjoisen Itämeren alueella tärkeä suunta on myös itä, erityisesti Pietarin alue.

Luomututkimusohjelman toteuttamiseen tulisi ohjata kansallista rahoitusta ja MMM:n tulisi olla mukana aktiivisesti kansainvälisissä tutkimusrahoitusohjelmissa "kanavoimassa" EU-rahoitusta myös Suomeen. Lisäksi kv-hankkeisiin pääsy tulisi huomioida myös kansallisella rahoituspanoksella (esimerkkejä löytyy mm. Sveitsistä).

Raportissa mainitaan tärkeinä luomututkimuksen suorittajina yliopistot. Ruralia-instituutti pitää tärkeänä, että yliopistojen erillislaitokset mainitaan erikseen. Ehdotamme seuraavaa muotoilua: "yliopistot erillislaitoksineen".

Ruralia-instituutti pitää erittäin tärkeänä raportissa ehdotetun tutkija-tiedottajan viran perustamista julkisin varoin luomualalle. Tehtävänkuvaan esitämme lisättäväksi yhteistyön eri koulutusorganisaatioiden kanssa tutkimustiedon välittämiseksi koko luomuketjun ja sen sidosryhmien käyttöön (ei pelkästään neuvonnan ja tuotannon). Ruralia-instituutti on erittäin kiinnostunut tarjoamaan

31.5.2010

sijoituspaikan tälle uudelle tehtävälle. Ruralia-instituutilla on pitkäaikaista kokemusta koulutuksesta sekä luomutiedon etsimisestä ja muokkaamisesta helppokäyttöiseen muotoon oppimateriaaliksi, oppaiksi ja opetusmateriaaliksi sekä verkkojulkaisuiksi. Tutkija-tiedottajan sopisi hyvin toimia tiiviissä yhteistyössä Ruralia-instituutin ylläpitämän luomu.fi -verkkopalvelun kanssa.

Myös kehittämishankkeiden rakentaminen tutkimushankkeiden rinnalle edistäisi tutkimustiedon siirtymistä käytäntöön.

Raportissa mainitun OMIARD-EU-tutkimushankkeen lisäksi Ruralia-instituutti on ollut mukana myös useissa muissa EU-tason tutkimushankkeissa partneri-statuksella tai alihankkijana. Näistä mainittakoon QualityLowInputFood -hanke ([www.qlif.org](http://www qlif.org)) sekä Core Organic -hankkeet (www.coreorganic.org).

Kannatamme MTT:n Ahvenanmaan ja Mikkelin tutkimusasemien vahvistamista luomun tutkimus-asemina. Kannustamme luomututkimukseen myös MTT:n muissa toimipaikoissa luomututkimuksen määrän, monipuolisuuden ja maantieteellisen kattavuuden vuoksi.

Luomualan kehittämiseksi tarvitaan monitieteisiä yhteistutkimushankkeita. Erityisen tärkeää olisi käynnistää tutkimusta yhteistyössä tuotannon, kuluttajakäyttäytymisen, lääketieteen sekä terveyden ja hyvinvoinnin tutkijoiden kesken. Luomutuotteiden myönteiset terveysvaikutukset tulisi osoittaa tutkimuksella. Katsommekin, että Suomen Akatemian tulisi käynnistää laaja monitieteinen tutkimushankekokonaisuus tai tutkimusohjelma, jossa selvitetään luomuruoan terveysvaikutuksia.

Mitä luomututkimuksen rahoitukseen tulee, katsomme, että raportissa esitetty julkisen rahoituksen osuus arvioidaan liian alhaiseksi, jotta merkittäviä alan tutkimushankkeita voitaisiin toteuttaa. Osa julkisesta rahoituksesta voitaisiin ohjata EU-tason tutkimushankkeiden ns. kansalliseksi lisäpanostukseksi, jolloin esimerkiksi partneri -statuksen omaavan tutkimuslaitoksen painoarvo tutkimuskonsortiossa voi olla EU-tasolla myönnettyä rahoitusta suurempi.

Luomukoulutus

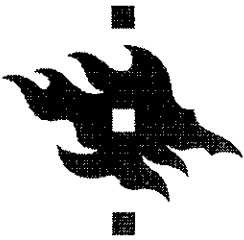
Luomualan opetuksen sisällyttäminen kaikille koulutusasteille ja pysyvä, julkinen rahoitus varmistaa luomuosaajien pitkäjänteisen koulutuksen

Raportin mukaan ”verkko-oppimateriaalin avulla voidaan osittain ohittaa niitä esteitä, jotka tulevat Suomen pitkistä etäisyyksistä sekä aikataulujen sopimattomuudesta”. Näiden esteiden ohittamisessa auttavat lisäksi myös yhteistyötä ja verkkoa hyödyntävät uudet toimintatavat ja välineet, joiden kehittäminen on tärkeää koulutuksen kannalta. Erityisen tärkeitä nämä ovat koulutuksen, tutkimuksen, neuvonnan ja kehittämisen yhteistyön kannalta.

Raportissa tarkastellaan luomukoulutusta lähinnä vain yliopistollisen perus- ja täydennyskoulutuksen osalta. Ruralia-instituutti kannattaa raportissa esitettyjen alan koulutusta koskevien kehittämis ehdotusten toteuttamista, mutta korostaa myös, että luomualan pitkäjänteisessä kehittämisessä on tärkeää vahvistaa luomun opetusta kaikilla koulutusasteilla ja siten turvata koko luomuketjun eri lenkkien toimijoiden koulutus viljelijöistä ammattikeittäöiden toimijoihin ja ketjun sidosryhmiin. Erityisesti on syytä korostaa tällä hetkellä melko vähäisen ammatillisen ja ammattikorkeakoulutason luomukoulutuksen voimakasta kehittämistä.

Uskomme, että maatalousoppilaitoksista ja ammattikorkeakouluista on saatavissa tietoa luomualan opetuksen määrästä ja sisällöistä ja pidämme tärkeänä tällaisen kartoituksen tekemistä yhteistyössä opetushallituksen kanssa. Kehittämistyön näkökulmasta on tärkeää, että luomualan opetuksen tarjontaa, kysyntää ja sisältöä seurataan jatkuvasti ammatillisten oppilaitosten, instituuttien, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen tasolla.

Lisäksi on tärkeää turvata luomualan kehittämistä hyvin palveleva laadukkaan yliopistollisen perusopetuksen tarjonta. Tätä kehitettiin pitkäjänteisesti Ruralia-instituutissa vuosina 2000 – 2009, kunnes opetus siirrettiin kokonaan Helsingin yliopiston maatalous-metsätieteellisen tiede-

31.5.2010

kunnan Viikin kampukselle. Raportissa ehdotetaan, että k.o. tiedekunnan on huolehdittava luomun perusopetuksen tason säilyttämisestä vähintään Ruralia-instituutin saavuttamalla tasolla sekä määrällisesti että laadullisesti. Tämän ehdotuksen tarkentamiseksi pyydämme lisäämään raporttiin kuvauksen: ”Ruralia-instituutin Mikkelin yksikkö tuotti vuosina 2000 – 2009 luonnonmukaisen maa- ja elintarviketalouden yliopistolliset perus- ja aineopintokokonaisuudet (25 + 35 op). Kaikkiaan opintoja oli valinnaisuuksien ansiosta tarjolla 93 opintopisteen edestä. Opetus oli maatalous-metsätieteellisen tiedekunnan tutkimusvaatimusten mukaista soveltavan biologian laitoksen toimiessa vastuulaitoksena. Opetuksen tavoitteena oli erityisesti luonnonmukaisen ruokajärjestelmän ymmärtäminen kokonaisuutena, luomun erityiskysymykset, monitieteisyys, teorian ja käytännön yhdistäminen sekä ruokaketjun toimijoiden yhteisen kielen löytäminen. Opetus oli tarjolla yliopistojen ja korkeakoulujen tutkinto-opiskelijoiden lisäksi avoimen yliopiston kautta kaikille kiinnostuneille, mitä mm. neuvojat ja viranomaiset hyödynsivät täydennyskoulutukseensa enenevässä määrin.”

Lisäksi opetusministeriön tulisi edellyttää tiettyihin koulutuksiin pakollisena luomualan opetusta ja korvamerkitä rahoitusta niin luomun perusopetukseen kuin täydennyskoulutukseenkin. Pysyvän julkisen rahoituksen varmistaminen luomukoulutukseen korostuu entisestään, kun ESR-hankerahoitus vähenee tulevaisuudessa merkittävästi.

Luomualan täydennyskoulutus keskeinen asiantuntijoiden ja muiden luomutoimijoiden osaamisen kehittämisessä

Ruralia-instituutti on ollut Suomen ylivoimaisesti johtava luomualan asiantuntijataso osaajien täydennyskouluttaja 1990-luvun alusta lähtien, kuten raportissa ja sen liitteissä todetaan. HY Ruralia on halukas panostamaan voimakkaasti eri sektoreiden toimijoiden täydennyskoulutukseen ja sen toteuttamisen toimintatapojen kehittämiseen jatkossakin. Verkkovälineiden käyttöä ollaan kehittämässä myös täydennyskoulutukseen paremmin soveltuvaksi.

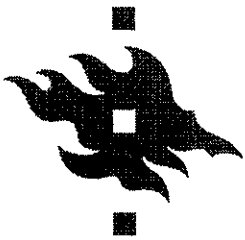
Tärkeää olisi oppia uusien välineiden ja menetelmien lisäksi myös uusia toimintatapoja. Yhteistyö tutkimuksen, koulutuksen ja neuvonnan kesken tulisi tiivistää ja eri sektorien toimintoja toisiinsa limittäen. Täydennyskoulutuksen tarjoamista myös eri koulutusasteiden yhteistyönä kannattaa harkita.

Raportin mukaan ”tämän hetken tärkein aihe Ruralia-instituutissa on verkko-oppimateriaalin suunnittelu ja järjestelmä”. Ruralia-instituutti yhteistyökumppaneineen ymmärtää tämän teeman huomattavasti oppimateriaalia ja koulutusta laajempaan. Kyseessä on tiedonvälityksen, asiantuntijatyön ja pedagogian kehittäminen verkkoa käyttäen, jossa uudet toimintatavat ja välineet ovat yhtä tärkeitä kuin oppimateriaalit, ja jossa tutkimuksen, koulutuksen, neuvonnan ja kehittämisen yhteistyö on keskeistä.

Näitä sisältöjä kehitetään alan toimijoiden laajalla yhteistyöllä. Aiemmasta roolistaan, nykyisestä toiminnastaan ja tulevista visioistaan johtuen Ruralia-instituutilla on tämän yhteistyön koordinoijana ja tiettyjen sisältöjen tuottajana keskeinen rooli.

Neuvonta

Valtakunnallisissa strategioissa keskeiseksi nostetussa elinikäisen oppimisen ajatuksessa on keskeistä saada täydennyskoulutus, neuvonta ja muu tiedonhankinta tukemaan toisiaan ilman jyrkkiä raja-aitoja. Tähän sopivat yhteistyötä ja verkkoa hyödyntävät uudet toimintatavat ja välineet.

31.5.2010

Luomujalostus

Luomujatkojalostuksen pullonkaulat

Raportissa käydään läpi perusteellisesti luomualkutuotantoa ja sen kehittämistä. Luomujalostus ja -prosessit ovat tärkeitä luomuketjun toiminnan kannalta. Näiden käsittely kaipaa merkittävästi perusteellisempaa tarkastelua ja konkreettisia kehittämissuhteita.

Tähän tarvittaisiin jatkohanke, jossa selvitetäisiin perusteellisesti luomujatkojalostuksen pullonkaulat ja laadittaisiin niiden ratkaisemiseen kehittämissuhteita. Myös logistiikka, energiavalinnat ja jätehuolto on syytä nostaa esiin koko ketjun osalta. Näiltä osin yhteistyö tavanomaisen ruokaketjun kanssa on järkevää. Voidaan ennakoita, että tulevaisuudessa tietty kuluttajaryhmä käyttää entistä enemmän luomuvalmisruokia (ml. lastenruoat).

Ekoneumilla ja erityisesti Ruralia-instituutin elintarvikeryhmällä on huippuluokan osaamista luomutuotteiden jatkojalostuksesta ja tuotekehityksestä. Ruralia-instituutti on ollut mm. mukana kahdessa EU:n tason luomututkimushankkeessa, jossa on kehitetty luomutuotteiden jatkojalostuksen prosesseja. Ruralia-instituutilla on käytössään nykyaikainen tuotekehityskeittiö, jossa on kehitetty lukuisia markkinoilla olevia luomujalosteita lähinnä pienyritysten valmistukseen.

Ekoneum sopisi hyvin luomujatkojalostuksen kehittämisen koordinaattorin rooliin.

Portaali www.luomu.fi luomualan verkkoviestinnän keskuksiksi

Raportissa esitetään vaihtoehtoisina toimintamalleina luomusta tiedottamisesta nk. Luomutalli ja www.luomu.fi -sivusto. Kysymysmerkiksi jää, mitä nk. Luomutallilla tarkoitetaan. Ennen käsitteen määrittelyä on mahdotonta ottaa kantaa kyseiseen toimintamalliin.

Ruralia-instituutti kannattaa jo olemassa olevan ja vakiintuneen www.luomu.fi -sivuston moninaisempaa käyttöä ja kehittämistä alalla.

Ruralia-instituutti pitää tärkeänä luotettavan ja asiantuntevan luomutiedon tuottamista ja julkaisemista riippumattoman asiantuntijatasoisen toimijan (yliopisto) toimesta. Tämä vahvistaa koko luomualan uskottavuutta ja kehittämisen edellytyksiä pitkällä tähtäimellä. Ruralia-instituutti on ylläpitänyt www.luomu.fi Luomutietopankki -verkkopalvelua vuodesta 2004 lähtien. Kotimaisen tiedon saannin kehittämisen ohella Ruralia-instituutti pitää tärkeänä kansainvälisen tutkimustiedon ja muun luomualan tiedon saannin voimakasta kehittämistä Suomessa.

Ruralia-instituutti on valmis jatkamaan luotettavan ja asiantuntevan luomutiedon julkaisemista jatkossakin www.luomu.fi -verkkopalvelussa. Ruralia-instituutti näkee yhteistyön luomualan verkkojulkaisemisesta tärkeänä ja koko luomualaa hyödyttävänä toimintajana, jota on syytä pyrkiä aktiivisesti vahvistamaan. Ruralia-instituutti kannattaa www.luomu.fi -verkkopalvelun kehittämistä yhteistyössä keskeiset luomutoimijat kattavaksi verkkoportaaliksi, josta tiedon etsijän on helppoa löytää kaikki oleellinen luomutieto luomuketjun eri osa-alueittain jaoteltuna.

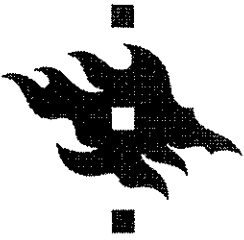
Luomutiedon tuottamiseen tarvittavat resurssit tulisi turvata julkisin varoin.

Luomutalli ja www.luomu.fi sekä muut mallit

Sekä Luomuliittoa että luomuportaalia tarvitaan luomualan uudessa organisaatio- tai yhteistyömallissa (ss. 23 - 24) – ne ovat vakiintuneita ja tunnettuja ja täydentävät hyvin toiminnallisesti toisiaan. Kummankin roolia on syytä pyrkiä kasvattamaan.

Luomualan toimintamalliin (liite 7) olisi hyvä lisätä ammattipistot (koulutus), Kuluttajatutkimuskeskus, VTT, TTS (tutkimus), OPM, TEM ja YM (MMM:n rinnalle). Mallia voi täydentää myös elintarvikeketjun panoskaupalla (koneet, laitteet, lannoitteet, energia ym.) .

Luomuliiton organisaatioehdotuksessa (liite 9) kannattaa huomioida myös koulutus ja kehittäminen, joskin vahvasti yhteistyössä alan toimijoiden kanssa.

31.5.2010

Rahoitus**Yksityisen rahoituksen nosto menekinedistämisessä**

On selvittävä ja vastuutettava jokin luomualan toimijataho selvittämään, mitä EU-rahoitusta on mahdollista soveltaa menekinedistämiseen (vrt. Tanskan esimerkki) Suomessa nykyisin käytössä olevien menekinedistämisrahoituksen ohella. Näyttää kuitenkin siltä, että Suomessa luomualalla tarvitaan vielä toistaiseksi pääosin julkisin varoin tapahtuvia menekinedistämistoimia.

Pyydetään korjaamaan seuraavat virheellisyydet raportista:

Haastateltujen asiantuntijoiden luettelossa erikoistutkija Marjo Särkkä-Tirkkonen on nimetty Ekoneumin alle. Hän on kuitenkin Ruralia-instituutin henkilökuntaa (erikoistutkija). Ruralia-instituutti on yksi Ekoneumin jäsenistä ja aktiivitoimijoista. Harri Hakalan nimi on vaihtunut Harri Kokoksi.

Haastateltujen asiantuntijoiden luettelosta puuttuu Ekoneumin toiminnanjohtajan Sari Mäkinen-Hankamäen nimi, joka pyydetään lisäämään luetteloon.

Lisäksi Ruralia-instituutti ja Ekoneum olisi syytä myös mainita luomualan keskeisinä toimijoina ss 27 - 30 luomutoimijakuvauksissa.

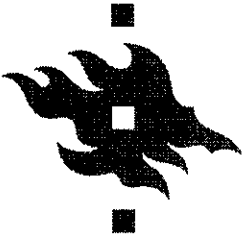
Eri tahojen uskallusta sitoutua pitkäjänteiseen kehittämiseen tarvitaan

Luomustrategiassa esitetyn varsin kunnianhimoiset tavoitteet ovat kansainvälisessä vertailussa varsin kohtuullisia. Suomessa tulisikin aktiivisesti pyrkiä niiden toteuttamiseen osana kestävästä kehityksen edistämistä. Kansainvälistä luomualan osaamista kannattaisi pyrkiä hyödyntämään monipuolisemmin ja vahvemmin.

Ruralia-instituutti on ennakkoluulottomasti lähtenyt panostamaan luomualan kehittämiseen 1990-luvun alusta lähtien. Tärkeää olisi, että pitkäjänteiseen luomualan kehittämiseen uskallettaisiin nyt panostaa myös laajemmin sekä valtion eri toimijoiden että eri luomualan toimijoiden taholta. Tärkeää on myös vahvistaa yhteistyön kehittämistä luomualalla.

Vastaukset ministeriön erikseen esittämiin kysymyksiin:**Luomualan suurimmat ongelmat ja miten ne tulisi ratkaista?**

1. Luomualan suurimpia ongelmia ovat suuren yleisön keskuudessa vallitseva tiedon puute tai virheellinen tieto siitä, mitä luomu on. Kulutuskysyntä lähtee kasvuun heti, kun kuluttajat saavat helposti ja ymmärrettävässä muodossa olevaa oikeaa tietoa luomusta.
2. Tutkimuksen "lokeroituneisuus" ja painottuminen alkutuotantoon on suuri ongelma. Luomualan edistämiseksi tarvitaan monitieteistä yhteistutkimusta luomusta ja sen terveysvaikutuksista.
3. Kansainvälinen yhteistyö ei ole riittävää ja tiedon välittyminen muiden maiden hyvistä käytännöistä ei tavoita riittävässä määrin luomualan toimijoita ja päätöksentekijöitä.
4. Yleistason suomalainen retoriikka puolustaa tavanomaista tuotantoa ja asettaa tavanomaisen tuotannon ja luomutuotannon kilpasille.
5. Suomessa ei ole tehty eduskunta- tai hallitustasolla strategisia päätöksiä luomualan kehittämistavoitteista.

31.5.2010

Luomutuotteiden markkinointiongelmien ratkaisemiseksi. Miten luomualan tulisi toimia, jotta kysyntä ja tarjonta saataisiin kohtaamaan?

Luomun markkinointihaaste on tiedon välittäminen kuluttajille ja eri kuluttajaryhmille, kuluttajien perehdyttäminen luomuun. Kuluttajat eivät yksinkertaisesti tiedä, mitä luomu tarkoittaa. On tuotettava pelkistetyssä opastypisessä muodossa olevaa tiedotusmateriaalia, jota on saatavilla esim. kaupoissa ja netissä siitä, mitä luomu on. Luomuun on liitettävä elämänilo, nyt mielikuva on, että koetaan raskasta vastuuta kaikesta mahdollisesta.

Suomen maantieteelliset olosuhteet asettavat erityishaasteita luomuelintarvikkeiden logistiikalle. Tuotanto sijaitsee kaukana kuluttajista eri puolilla maata, mutta kulutus kysyntä on keskittynyt erityisesti pääkaupunkiseudulle ja muihin keskuksiin. Ongelman ratkaisemiseksi on perustettava yritysperäinen logistiikkayhtiö, joka huolehtii tuotteiden keräilystä ja jakelusta. Yhtiön on voitava jaella tuotteet ohi keskusliikkeiden keskusvarastojen suoraan vähittäismyyntiin.

Helsingin yliopisto

Ruralia-instituutti

Mikkelin toimintayksikkö

Pirjo Siiskonen
johtaja, professori

Jukka Rajala
erikoissuunnittelija, agronomi